

ÖT BETŰ A VADONÉRT

Magyarország feladatai a Washingtoni Egyezmény végrehajtásában

A Washingtoni Egyezmény néven ismert CITES (Convention on International Trade of Endangered Species, azaz Egyezmény a Veszélyeztetett Fajok Nemzetközi Kereskedelméről) 1973-ban jött létre, 25 ország részvételével. Az egyezmény szigorúan szabályozza és engedélyhez köti a védett fajok országhatáron keresztül történő szállítását, nemcsak a vadon befogott, hanem a tenyésztett példányok esetében is. A szabályozás nemcsak az élő egyedekre, hanem a preparátumokra, illetve a védett fajokból készült bármely termékre (állatbőr, elefántcsont, gyógynövénykivonat stb.) vonatkozik. Az egyezmény hatálya alá tartozó fajokat három függelékebe sorolják, melyek közül az I. függelékebe sorolt fajok vadon befogott példányaival való kereskedelem egyáltalán nem engedélyezett. A csatlakozást követően a környező országok közül hét évig egyedül nyugati szomszédunk, Ausztria volt tagja az Egyezménynek. Csehország és Szlovákia 1993-ban, Románia 1994-ben, Horvátország, Szlovénia és Ukrajna 2000-ben írta alá a csatlakozási megállapodást, míg Jugoszlávia csak az idei évben vált tagországgá, így ma már szomszédaink mindegyike részes fele a szerződésnek.

Magyarország a kelet-középeurópai régió országai közül elsőként csatlakozott a Washingtoni Egyezményhez. A csatlakozási szerződést 1985. május 29-én írtuk alá, és az abban foglalt kötelezettségeink 1985. augusztus 27-i hatállyal léptek hatályba.

Nyugat-Európa kapujában

Az Egyezmény végrehajtásában betöltött nemzetközi szerepünk három részből tevődött és tevődik össze ma is. A legjelentősebb ezek közül a rajtunk keresztül folyó tranzitforgalom. Ennek származási országai elsősorban közel-keleti (Törökország, Irán) és délkelet-európai (Bulgária, Macedónia, Románia, Jugoszlávia) országok, valamint a volt szovjet utódállamok. Az elsősorban kamionokban, személygépkocsikban szállított áruk célpontja Nyugat-Európa és Csehország. A felsorolt útvonalak mindegyikén szervezett csempészet is folyik a legális kereskedelem mellett.

A balkáni államok közül Jugoszlávia – tekintve, hogy a legutóbbi időkig nem vonatkozott rá az egyezmény előírásai – a csempészt állatok és növények elosztóközpontjaként működik, s jelentős szerepet játszik a hajón és légi úton a világ minden tájáról területére érkező szállítmányok közvetítésében. Ennek az illegális kereskedelemnek nagy része hazánkon keresztül jut el a célországokba. Remélhetőleg az ország közelmúltbeli csatlakozása rövid időn belül változtat ezen a helyzeten.

Az illegális szállítmányok elosztásában fontos szerepe van Csehországnak is. Itt nagy hagyománya van a díszállattartásnak és –tenyésztésnek (elsősorban hüllők, papagájok és solymászatra használt ragadozó madarak), valamint a különböző veszélyeztetett növényfajok (kaktuszok, orchideák) gyűjtésének. A Magyarországon tartott állományok többszöröse található a cseh tenyészetekben, így az egzotikumok piaca is

A hazánkban tavasszal tömegesen árusított hóvirág egy része csempészárú

A CITES 2002. november 3–15. között rendezte meg a Részes Felek 12. konferenciáját, ahol a tagországok döntöttek az egyezményt érintő legfontosabb kérdésekről. Ide tartozik többek között a függelékek módosítására benyújtott javaslatok megtárgyalása, elfogadása, vagy elvetése. A konferencián hozott, a fajok felvételét, törlését vagy átsorolását érintő változásokról a következő számban adunk tájékoztatást.

jelentős. A Csehországba irányuló szállítmányok egy részét is hazánkon szállítják keresztül.

Horogra akadt teknős-csempészek

A hazánkon keresztül csempészt élő állatok közül ki kell emelni a szárazföldi teknősöket. Ezeket elsősorban a balkáni államokban: a volt Jugoszlávia területén, Macedóniában, Bulgáriában és Törökországban, valamint Ukrajnában fogják be. A nagyobb szállítmányok összegyűjtése hónapokig is eltarthat, ezalatt az állatokat egymás hegyén-hátán, embertelen körülmények között tartják. Az ily módon összefogdosott, általában több száz állatot kamionokba zsúfolva, kamion aljára szerelt ládába rejtve, vagy személyautókban (kártyában, műszerfalban) próbálják meg átcsempészni a határokon. Magyarország keleti-délkeleti határszakaszán a Vám- és Pénzügyőrség munkatársai rendszeresen derítenek fel ilyen szállítmányokat. Két esetben előfordult, hogy ezer példánynál is több teknőst találtak egy szállítmányban. 1993-ban 1250 db kirgiz teknőst (*Testudo horsfieldii*) Záhonyánál, majd 1996-ban 1009 db mór teknőst (*Testudo graeca*) Tompánál.

A cipróg, szepell, kirgiz és mór teknősök (balról jobb felé) tömegesen vésnek, áldozatul az állatcsempészeknek

Az utóbbi évek egyik legnagyobb fogása volt, amikor 2001. június 30-án a röszei vámosok 360 db görög teknőst (*Testudo hermannii*) foglaltak le egy macedón állampolgártól. A teknősöket egy kamion alvázára szerelt faládjában akarták átcsempészni az országon. Mint arról már a *Vadon* egy korábbi számában beszámoltunk, ezeknek az állatoknak nagy részét sikerült a görög hatóságokkal együttműködésben eredeti élőhelyükre visszajuttatni. Ugyanebben az évben, ugyancsak a röszei vámhivatal munkatársai egy – a cseh hatóságok által már régóta jól ismert – cseh állampolgártól 445 db görög teknőst foglaltak le, amelyeket egy személyautó műszerfalába rejtve próbált meg átcsempészni a határon.

A tranzitforgalom mellett a határok átjárhatóságának és gazdasági fejlődésünknek köszönhetően hazánk az egzotikus állat- és növényfajok, valamint a belőlük készült termékek felvevőpiacává is vált. Ez a szerepünk a jövőben várhatóan fokozódik majd. Egyre több olyan nagykereskedő jelenik meg a piacon, aki közvetlenül az élőhely országából importálja a többnyire vadon befogott élő állatokat, kihasználva a nagy keresletből fakadó üzleti lehetőséget.

Hazai értékeink védelme

Magyarország CITES-en belüli feladatainak harmadik része az Egyezmény hatálya alá tartozó hazai fajaink védelme. Hazánkban is jelentős számban fordulnak elő olyan fajok, amelyek szerepelnek az Egyezmény függelékeiben. Ezek, három kivételtől – a hóvirág (*Galanthus nivalis*), az orvosi pióca (*Hirudo medicinalis*) és a kecsge (*Acipenser ruthenus*) – eltekintve hazai természetvédelmi oltalom alatt is állnak.

A királypiton, mint az óriáskigyók valamennyi faja, az Egyezmény hatálya alá tartozik

Kovács Zsolt felvétele

Az arapapagájok az illegális állatkereskedelemben gyakori áldozatai

A hazai természetvédelmi jogszabályok nem teszik lehetővé a védett fajok kereskedelmi célra történő gyűjtését, befogását, vadászatát és hasznosítását. Ebből következik, hogy a Magyarországon előforduló, védett és a CITES függelékében szereplő fajok nem kerülhetnek kereskedelmi forgalomba. Ennek ellenére több olyan állat- és növényfaj él nálunk, amelyeket a kereskedelem is veszélyeztethet. Említhetném itt a növények közül orchideáinkat vagy az erdei cikláment (*Cyclamen purpurascens*), melyek iránt a mai napig jelentős érdeklődést mutatnak a holland kertészeti vállalatok.

A hazánkat érintő kereskedelem ellenőrzése jelentős feladatot ró az Egyezmény hazai végrehajtásáért felelős Igazgatási Hatóságra, a nemzeti park igazgatóságokra és a Vám-és Pénzügyőrség határokon szolgálatot teljesítő vámhivatalaira. Ez a közeljövőben fokozódni fog, hiszen rövid időn belül megjelenik az Egyezmény új hazai végrehajtási rendelete. Az új jogszabály átveszi az Európai Unió szabályozását, amely jelentős szigorításokat tartalmaz az Egyezmény alapelőírásaihoz képest. A megjelenést követően a lap hasábjain részletesen ismertetem az Olvasókat érintő legfőbb változásokat.

Kőrösi Levente